

Számelméleti alapok II.

Kongruenciák

Definíció. Ha az m nemnulla egész osztja az $a - b$ különbséget, akkor azt mondjuk, hogy az a szám *kongruens* b -vel modulo m .

Jelölés: $a \equiv b \pmod{m}$

Tétel. Legyenek a, b, c, d, x és y egész számok.

(a) Ha $a \equiv b \pmod{m}$ és $b \equiv c \pmod{m}$, akkor $a \equiv c \pmod{m}$.

(b) Ha $a \equiv b \pmod{m}$ és $c \equiv d \pmod{m}$, akkor $ax + cy \equiv bx + dy \pmod{m}$.

(c) Ha $a \equiv b \pmod{m}$ és $c \equiv d \pmod{m}$, akkor $ac \equiv bd \pmod{m}$

Tétel. Legyen f egész együtthatós polinom. Ha $a \equiv b \pmod{m}$, akkor $f(a) \equiv f(b) \pmod{m}$.

Tétel. $ax \equiv ay \pmod{m}$ akkor és csak akkor, ha $x \equiv y \pmod{\frac{m}{(a,m)}}$.

Tétel. Ha $ax \equiv ay \pmod{m}$ és $(a, m) = 1$ akkor $x \equiv y \pmod{m}$.

Definíció. Ha $x \equiv y \pmod{m}$, akkor y -t az x szám m szerinti maradékának nevezzük. Az $x_1, \dots, x_m$ számok halmazát *teljes maradékrendszernek* nevezzük modulo m , ha tetszőleges y egész számhoz létezik egy és csak egy x_j , amelyre $y \equiv x_j \pmod{m}$.

Definíció. Az r_i egész számok halmazát *redukált maradékrendszernek* nevezzük modulo m , ha $(r_i, m) = 1$; $r_i \not\equiv r_j \pmod{m}$, valahányszor $i \neq j$, és tetszőleges, m -hez relatív prím x egész számhoz található olyan, halmazbeli r_i , hogy $x \equiv r_i \pmod{m}$.

Jelölés: Minden redukált maradékrendszer $(\text{mod } m)$ ugyanannyi elemet tartalmaz. Ezt a közös elemszámot $\phi(m)$ -el jelöljük és Euler-féle ϕ függvénynek nevezzük.

Tétel. A $\phi(m)$ szám az m -nél nem nagyobb, m -hez relatív prím pozitív egészek száma.

Tétel. (Euler) Ha $(a, m) = 1$, akkor

$$a^{\phi(m)} \equiv 1 \pmod{m}.$$

Euler(1707-1783)

Tétel. (Fermat) Legyen p prímszám és tegyük fel, hogy $(a, p) = 1$, ekkor

$$a^{p-1} \equiv 1 \pmod{p}.$$

Tétel. Legyen $g = (a, m)$. Ha $g \nmid b$, akkor az $ax \equiv b \pmod{m}$ kongruenciának nincs megoldása; ha viszont $g \mid b$, akkor a kongruenciának g megoldása van, és a megoldások: az

$$x \equiv \frac{b}{g}x_0 + t\frac{m}{g} \pmod{m}, t = 0, 1, \dots, g - 1$$

értékek, ahol x_0 az

$$\frac{a}{g}x \equiv 1 \pmod{\frac{m}{g}}$$

kongruencia tetszőleges megoldása.

Példa. Oldjuk meg a

$$15x \equiv 25 \pmod{35}$$

lineáris kongruenciát.

Mivel $(15, 35) = 5$ és $5 \mid 25$ a kongruencia megoldható.

$$3x \equiv 1 \pmod{7} \Rightarrow x_0 = 5$$

$g = (a, m)$, kibővített Euklideszi algoritmus segítségével $au + mv = g \Rightarrow u = x_0$

Megoldás: $x \equiv 25 + 7t \pmod{35}$

Tétel. (Kínai maradéktétel.)

Ha az $m_1, m_2, \dots, m_r$ pozitív egészek páronként relatív prímek, és $a_1, a_2, \dots, a_r$ tetszőleges egész számok, akkor az

$$x \equiv a_i \pmod{m_i} \quad i = 1, 2, \dots, r$$

kongruenciáknak van közös megoldása. Bármely két megoldás kongruens modulo $m_1 m_2 \cdots m_r$.

Módszer: $m = m_1 m_2 \cdots m_r$

$$\frac{m}{m_j} b_j \equiv 1 \pmod{m_j}$$

$$x_0 = \sum_{j=1}^r \frac{m}{m_j} b_j a_j$$

Példa. Válasszunk egy 60-nál kisebb számot, osszuk el 3,4,5 számokkal és közöljük a maradékot.

A gondolt szám $40a + 45b + 36c$ szám 60-nal való osztási maradéka, feltéve ha a maradékok rendre a, b, c . Ha a választott szám 29, akkor $40 \cdot 2 + 45 \cdot 1 + 36 \cdot 4 = 269$.

Megoldás.

$$20b_1 \equiv 1 \pmod{3}$$

$$15b_2 \equiv 1 \pmod{4}$$

$$12b_3 \equiv 1 \pmod{5}$$

Ekkor $b_1 = 2, b_2 = 3, b_3 = 3$.

$$x_0 = 20 \cdot 2 \cdot 2 + 15 \cdot 3 \cdot 1 + 12 \cdot 3 \cdot 4 \pmod{60} = 29$$